

Rózewicz, Jerzy

"Z badań nad historią, oświatą i kulturą. Studia ofiarowane Ryszardowi W. Wołoszyńskiemu w siedemdziesiątą rocznicę urodzin i czterdziestą piątą pracy naukowej", pod red. Jerzego Kukulskiego, Piotrków Trybunalski 2001 : [recenzja]

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 47/3, 134-136

2002

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Książka Stasiewicz-Jasiukowej napisana jest ładną, przejrzystą polszczyzną, nieczęsto, niestety, dziś spotykaną. Szczególnie zaś chciałbym podkreślić wzorową ... interpunkcję. W wielu bowiem dzisiejszych publikacjach interpunkcja sprowadza się do dwóch tylko znaków: kropki, którą niekiedy lepiej jest zastąpić średnikiem, i przecinka, który traktuje się jako element dekoracyjny stawiany bez związku z sensem, jaki ma wyrażać dane zdanie.

Omawiana książka ukazała się na półwiecze Komitetu Historii Nauki i Techniki PAN, któremu autorka niezmiernie skutecznie przewodniczy już trzynaście lat.

Józef Hurwic
(Marsylia)

Z badań nad historią, oświatą i kulturą. Studia ofiarowane Ryszardowi W. Wołoszyńskiemu w siedemdziesiątą rocznicę urodzin i czterdziestą piątą pracy naukowej. Pod redakcją Jerzego K u k u l s k i e g o . Piotrków Trybunalski 2001. Naukowe Wydawnictwo Piotrkowskie, 503 s. + tabl. 3 + 1 portr.

Akademia Świętokrzyska im. Jana Kochanowskiego. Filia w Piotrkowie Trybunalskim Instytut Historii.

Z okazji ukończenia przez Profesora Ryszarda Wołoszyńskiego siedemdziesięciu lat, a stało się to 11 sierpnia 2001 r., Filia Akademii Świętokrzyskiej im. Jana Kochanowskiego w Piotrkowie Trybunalskim, z którą to uczelnią Jubilat był ściśle związany przez ponad siedemnaście lat (od 1984 r.), i w której wypromował kilkuset magistrów głównie w zakresie historii wychowania i oświaty, postanowiła wydać poświęconą Jubilatowi księgę studiów i artykułów. Zaproponowano do udziału w niej przyjaciół, kolegów i uczniów prof. Wołoszyńskiego. Zebrano sporą grupę osób, ponad trzydzieści. Druk księgi trochę się przedłużał, ale tom artykułów wczesną jesienią ubiegłego roku był już wydrukowany i można było urządzić miłe spotkanie z Dostojnym Jubilatem, które odbyło się w dniu 16-go października 2001 r. w budynku głównym Filii Akademii Świętokrzyskiej w Piotrkowie Trybunalskim.

Profesor Ryszard Wołoszyński zajmował się, i zajmuje, rozległą problematyką historyczną, od końca XVIII stulecia aż po wiek XIX. W jego dorobku naukowym, liczącym ponad 160 publikacji, znaczną część stanowią prace z zakresu historii nauki, przede wszystkim poświęcone europejskim kontaktom naukowym Polski i Polaków, a szczególnie polsko-rosyjskim powiązaniom z drugiej połowy XVIII i pierwszej XIX wieku. Odnotujmy skrótowo niektóre z nich, posiłkując się zamieszczoną w księdze bibliografią prac R. Wołoszyńskiego z lat 1955–2000, opracowaną przez Patrycję Jakóbczyk-Adamczyk (s. 9–21); do tego wykazu bibliograficznego, jeśli chodzi o szczegóły, odsyłam czytelników.

Chyba jednak na początku należy wspomnieć o ponad siedemdziesięciu stronicowej rozprawie *Poglądy społeczne i polityczne Sebastiana Patrycego z Pilzna* (Wrocław 1957), następnie przysłyżki ważkie rozprawy dotyczące związków polsko-francuskich, w tym książka *Polska w opiniach Francuzów XVIII wieku* (Warszawa 1964), szeregu cennych artykułów o powiązaniach polsko-niemieckich w XVIII wieku oraz dotyczących Komisji Edukacji Narodowej, w tym książka *Komisja Edukacji Narodowej 1773–1794* (Warszawa 1974, współautor A. Woltanowski). Z problematyką dziejów oświaty w Polsce w XVIII w. wiąże się też ostatnia książka Wołoszyńskiego *Między tradycją a reformą. Nauczyciele w Polsce w XVIII wieku* (Piotrków Trybunalski 2000).

Mnie szczególnie zafascynowały i były mi wielce pomocne prace Ryszarda Waclawa (rozwiązuję przy okazji ten pojawiający się od czasu do czasu przy Jego nazwisku inicjał „W”) Wołoszyńskiego opracowania źródłowe dotyczące związków polsko-rosyjskich w nauce, poczynających się w drugiej połowie XVIII wieku. Autor śledzi te związki skrupulatnie aż do niemal powstania listopadowego. Przypomnijmy chociaż Jego niektóre publikacje, oparte na głębokiej znajomości rosyjskich źródeł archiwalnych, na przykład *Korespondencja Stanisława Augusta z Leonardem Eulerem i Petersburską Akademią Nauk* (Warszawa 1965); *O polsko-rosyjskiej współpracy naukowej w badaniach nad dziejami Słowian w początkach XIX wieku...* (Warszawa 1968); *Zagadnienia polsko-rosyjskiego zbliżenia kulturalnego 1801–1830* (Warszawa 1972), a ponadto artykuły, jak zawsze u tego Autora oparte na solidnej bazie źródłowej, dotyczące działalności Jana Potockiego w Rosji (1974), początków współpracy polsko-rosyjskiej w dziedzinie geologii i kartografii (1974), związków rosyjskich Warszawskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk 1801–1831 (KHNiT, 1976) itd. W 1974 r. w Państwowym Wydawnictwie Naukowym w Warszawie ukazała się książka Wołoszyńskiego *Polsko-rosyjskie związki w naukach społecznych 1801–1830*. Tę obszerną pracę, liczącą prawie pięćset stron, cenię sobie wielce, oczywiście nie z racji objętości ale z niezwykle pracowitego wykorzystania materiałów archiwalnych, tak w zbiorach polskich, jak i ówczesnych radzieckich. Będąc na półrocznym stypendium w Leningradzie w 1966 r. przy tym mając bardzo dobre przygotowanie archiwalne, ówczesny doktor Wołoszyński przecierał szlaki dla późniejszych badaczy, wprawdzie było ich niewielu, ale byli. W *Studiach* tak do nich w *Słowie wstępnym* redaktora Jerzego Kukulskiego, jak i w szkicu biograficznym o Wołoszyńskim pióra Jana Górala wyraźnie zaznaczono, że Jubilat był dobrym człowiekiem, życzliwym kolegą, uczynnym dla innych, wysoko cenionym historykiem i pedagogiem. Te słowa naprawdę są prawdziwe, a nie tylko jubileuszowe, szczególnie jeśli chodzi o uczynność i dzielenie się swoją wiedzą i doświadczeniem z drugimi, czego i ja też od Niego doznawałem.

I jeszcze trochę słów o związkach Ryszarda Wołoszyńskiego z Instytutem Historii Nauki i jego organem „Kwartalnikiem Historii Nauki i Techniki”. Z Instytutem nawiązał Jubilat dość ściśle kontakty podczas swej pracy naukowej

w Archiwum Polskiej Akademii Nauk (lata 1955–1972). Tutaj, a Instytut wówczas zwał się Zakładem Historii Nauki i Techniki, opublikował kilka ważnych prac źródłowych, w tym też i w „Kwartalniku”. W tym czasopiśmie można też znaleźć Jego materiały sprawozdawcze i recenzyjne. Nic też dziwnego, że wybrano Wołoszyńskiego członkiem Komitetu Redakcyjnego „Kwartalnika Historii Nauki i Techniki”, był nim w latach 1978–1987. W ówczesnym Zakładzie Historii Nauki i Techniki R. Wołoszyński również się habilitował (1972 r.), obecnie jest członkiem Rady Naukowej Instytutu, dodajmy że od kilku lat pełni też funkcję sekretarza w Komitecie Historii Nauki i Techniki Polskiej Akademii Nauk.

Wróćmy jednak, choć przecież daleko nie odstępowaliśmy, do *Studiów*. Jak niemal każda jubileuszowa księga jest to swoiste *silva rerum*, zawiera bowiem prace 32 autorów dotyczące głównie rozległych zainteresowań Wołoszyńskiego, a więc chronologicznie ujmując osiemnastego i pierwszego trzydziestolecia dziewiętnastego wieku, a tematycznie zasadniczych wątków takich jak: szkolnictwa, instytucji opiekuńczo-wychowawczych, problematyce wychowania, kształcenia nauczycieli, rozwoju kultury i myśli społeczno-politycznej, w tym też i nauki, oraz ogółowi zagadnień archiwalnych, z którymi Wołoszyński miał bliskie związki osobiste. Zadziwiające, że w *Studiach* prawie trzecia część artykułów dotyczy okresu dwudziestolecia międzywojennego, czasów okupacji hitlerowskiej i lat powojennych, którymi Wołoszyński mało się zajmował. Ale przecież są to prace kolegów i uczniów Jubilata, uszanujmy więc taki wybór. Tak naprawdę z historią nauki, dziedziny do której Wołoszyński wniósł znaczące wartości źródłowe, w *Studiach* znajdujemy właściwe dwa artykuły, są to: Ireny Stasiewicz-Jasiukowej *Przeciw stereotypom ocen w historii nauki. Casus Kazimierz Narbutt Sch.P* oraz Jerzego Rózewicza *Kontakty Cesarskiej Akademii Nauk w Petersburgu z nauką polską i Polakami w XVIII wieku*. Jakies drobne elementy związane z historią nauki można jednak znaleźć w kilku jeszcze artykułach.

Księga poświęcona Profesorowi Ryszardowi Wołoszyńskiemu została zredagowana poprawnie, zdarzają się wprawdzie błędy literowe i opuszczenia w tekstach poszczególnych słów, ale w sumie należy przyjąć ją jako dobrze wykonaną pracę i niezłe wydrukowaną.

Jerzy Rózewicz
Instytut Historii Nauki PAN
Warszawa

Witold Janusz Rudowski: *Spowiedź chirurga. Varia Litteraria*. Pod redakcją Edwarda Towpika. Warszawa Fundacja im. Jakuba hr. Potockiego 2001, 8°, 164 s., ilustr.

Książkę tę redagował docent dr hab. med. Edward Towpik, chirurg onkolog, aktualny Redaktor Naczelny czasopisma „Nowotwory”. Część pierwsza, licząca 88 stron, otrzymała od Profesora Rudowskiego tytuł: *Spowiedź chirurga*. Tworzywem